

Амцабз

№4-5, 2024 ш.

Лиолиа Тэанцха

УАРА ДУЦУП АНЦӘА

Сыцсадгьыл! Са сшыауардын цагья!
Сыцсадгьыл! Ирзымшыыз цацхья.

Инага, ухақәитра цқба – нага.
Иахыкны уцеицәа рбака.

Ираҳәа назаза ушацсыуоу,
Еицазкырц згәы иҫоу ухы-уҫы.

Ираҳәа иуоу, ушрыуоу.
Ишыкам лакцакрак са сҫы.

Ираҳәа ушыкам уа ухала,
Ишуцу Кавказ аҫацәа.

Ушыгәгәоу, ушбеиоу тынхала,
Ираҳәа дышуцу Анцәа!

ДАДРАА, АХЬЫБҘАР!

Адсуа пхъаџцџа-џарацџа, иахъа шџара ишџауит аџамџа бзиахџа – ажурнал «Амцабз».

Сара, агџара ганы сыџкоуп, ажурнал џыц гџык-џсыкала, бзиа ибаны шџащџауа ала. Бзиа ижџабала хара хлитература, ишџџала хбызшџа! Шџыбзиаз, шџеилџкъаз атџаразы, абџазара џыц цхыраџџ бзиаи ишџауаразы!

Дырмит Гџалиа

САБДУИ ААЦЫНРЕИ

Сабду амра бзиа ибџоит,
Амраџы уи дыџцоит.
Амшын ахъ сабду дыџшуеит,
Аџџџырџаџа иара иахъ иаауеит.

Сабду иуапа ишџаихџт,
Аџархъ мџа ус иаанижџџт,
Ашџа ихџџон имаџа изгъы,
– Ааџынра аауеит, иаауеит уеизгъы!

Абас анихџа сабду –
Иаауеит ааџынра џшџа ду!

АХЬЫҘШЬА

АХЬТӘЫ

ЦАҘХА

ЗЦӘАХЫЗ

Ажәлар зәаңыц ажәа, зсахьяжәа зыңсоу здыруа ңсра рықәым! Ус еиңш иқаз ауаа ырыбзоуроуп ҳаңсуа милаҗ рмызра, рымңсра ахааназы. Акультура амырзра, аихаҳара, ахзызаара, абиңарақәа рымадара, ҳаҗыр ақәйцара еилызкаауа, уи зырҗеио ирақароуп.

Аңхьяф бзиеи ашәкәыффеи ырыбжьюу ахьтәы цҗа, аңсуара адоуха ңсыс иахоуп. Иахьазы рыцҳарас иқалаз иаңхьо ауаа, аңсуа шәыкәқәа аазхәо, еизызго, ҳаҗырла рыхә зшьо еиҳа-еиҳа имачхоит. Аха ацынйәарах еиңш иуңылоит Борис Қәҗалиа иеиңш иқоу ауаа дырқәа, хара иңшуа, здоухашьтра амч еилызкаауа. Ахәычқәа, ғырңшыгас иқалар ҳҗахуп шәара шәзы Борис Қәҗалиа иеиңш иқоу ауаа. Аңсуа сахьяжәа, ашәкәқәа, ажурналқәа, агазетқәа иҗыйхьоу, иҗыйуа зегьы мырзкәа еизганы измоу. Ажурнал «Амцабз» актәи аномер 1957 ш. инаркны иахьанза иҗыйуа зегьы еидкыланы имоуп.

Актәи аномер иара ибзоурала ҳнапағы иқоуп иахья. Ари архив хәы змазам җоурыхуп, бақоуп. Ажурнал аредакция ахьзала иҗабуп ҳәа иахҳәоит Борис, Д. Гәлиа иныхәаңхьыз иаңсаҳаз, иабжьгара ҳаҗырла иныкәызгаз.

Хьы иаңсоуп арт җеиңш иқоу ауаа зхы зырымгазакәа ишрылшо ала акультура ацьябаа азызбо. Ахәычқәа, агәра ҳгоит шәара гәыгәҗажьра шашәымҗо ажурнал «Амцабз», уи ҳхәышҗаара акәицқәа еиқәзырхо, ҳамца змырцәо мчуп. Хьышәа, ҳкультура, ҳдоуха ңсыс иахоуп. Шәымцахә бзиарыла еиқәыз, ишәмырцәан зны зыңсы ахәлазыҗәхәаз рылашара. Еиҗышәх, еимыжәдала ешар!

Тэында Кэыцнна

Амшынхэакэа

Енак оыщэа ахэыцкэа, Еснати Манчеи хэа хэзыс измаз, амшын акэара иавалан инсеуан. Еибархэмаруан, еицэхасуан, зынгы азы иалсеибажуан, зны еицхныюлон. Еибарчырчыруа, рыбжыи рдуны еицэажэо ишнсеуаз амшын ахэ ианыцшы, рацэак ихарамкэа нышык зса-зсо ишхыз рбейт. Уи уао дакэтэамызт, ахала икан. Икалап анышыкэа ахэзыхгылаз асқбалакынтэ азэы ицэцазар. Агэтэы сқбала цкэа изадымхэалазар акэхарын, ацэкэырпа иагейт. Ахэыцкэа иаразнык еилыркааит, анышы ацэкэырпакэа ирыкэцало мацара, амшын агэахыи ицар шалшоэ. Икалон амшын инхызла ицазаргыи, изтэыи ицэбызыр. Еснати Манчеи ажэак еибымхэа-закэа, иууаза ипан амшын иналацалт. Еицхныюлан зегыи рацхэа анышы акынза инсеуа хэа еивагылан азсара иаеын. Анышы акны иназарц егырыгымкэа, Еснат даацсазар акэхап, дзымызсо далагейт. Сшыапы акит, сшыапы, ихэан дмадагьмадашэо азы даалахейт. Манча иоыза дзаакэрылар хэа дшэан, дицхраарц далагейт. Ихэцэ данкны далызгоит хэа даара еишшэит, аха дицэыхантэахейт. Еснат даншэа, Манча дихынхалан салцуейт хэа даеын. Аха алцра акэым, иоызагыи дзааиркэрыларц егыигмызт. Роыщэагыи рымч рылзаан, еихэ-еихэ ацахэ ирыхон. Ус, иахынтэианагаз уаоы изымдыруа, рааигэара иаацэыркэейт амшынхэакэа. Ахэыцкэа ашэарта иштэагылаз анырба, ирыцхраарц рышка еихейт. Ркышпэкэа рыла ирыцасуа ихаргаларц иаеын. Ахэыцкэа амшынхэакэа рыцхраарц ишаеу анырба, ирхынхалан, рыхэдакэа рнапы акэыршаны иркит. Нас о-мшынхэак ахэыцкэа рызкэа икэырианы акэарахыи инаргейт. Манчеи Еснати рыцсы анроу, акэарахэа еицасуа ахахэкэа ирыкэиан. Ус инацшызар, даса мшынхэак ацынцала анышы иагэтэасуа мацара акэарахыи ишаанагоэ рбейт. Ари аоыза ахэыцкэа ахаан ирымбацызт, ашэкэаегыи иамыцхэацызт. Амшынхэакэа акырынтэ изаакэрылоэ ауаа ирыцхраахэан. Аха амшын ихылан ицоз анышы ырхынхэны акэарахыи иааргахэейт хэа уаоы имахацызт. Абасала, ауао еицш икэышу, згэы разу амшынхэакэа ахэыцкэа еикэдырхейт.

Азғаб хәычи лөызцаеи

Кытак асы дынхон-дынцуан зғаб хәычык. Уи илыман рбағьк, аика кацшь ахаргыланы, амцәыжәоақәа цшшәы хкыла силаарцыруа. Даара ирбағь цшзан. Есышьыжь ианыоагылалак:

– Кыр-ка-кыу! Шьыжьыбзиа ацшәма цхәызба хәыц! – хәа игәыргьацәа енатуан. Нас азғаб лнапы ианыцсалаз ацшрыц хәыцкәа инархыкәласуа иасыкәшәаны иафон. Зны-зынла ацалакьа дахьықәтәаз инеины иналыд-тәалон. Абас акәын ишынхоз азғаб хәычи арбағь бзиеси.

Енак зны азғаб агәылара дахьнеиз илбеит лөыза зғаб акәтыцра цшза шлымаз. Уи даара илгәапцхейт.

– Быкәты цшза сеилахәит, исыт, сара уи ацынхәрас сырбағь быстоит, – хәа длыхәо далагейт.

Арбағь иахәит ацшәма цхәызба илхәоз, даара агәы иалсит. Аха иалша-гәышьоз, лара азғаб хәычы ус лҕаххазар, хьаас имкыкәа лырбағь агәыла-цәа ирылтозар...

Агәыла дакәшахатхейт, лыкәтыцра лылтан арбағь лымылхит. Азғаб хәычи акәтыцрей сиоызцәахсит. Акәты ахәы кәымшәышәза, силышәшәо икан, – азғаб даара бзиа илбон, деигәыргьон. Акәтыцра акәзар, есены кәтагьк-кәтагьк ацшәма илзацон.

– Иф, сыцшәма хәычы! Хәалалс ибоуааит! – хәа иаашар икаркаруан акәты. Азғаб есены кәтагьк-кәтагьк лфон. Нас лыкәты аалгәыдкыланы, ахәы

цшқа лнапы налшыуа илыргәыбзыцуан. Азы алыржәуан, акрасалтон.

Ус ишыказ сасра дылзааит лобыза зғаб, акәата лыманы. Ари акәата шылбазцәкъя лыцсы алахеит.

– Сара исыт бкәата, ськәты бара ибыстоит,
– хәа лобыза длыхәо далагеит.

Акәтыцра иахаит ацшәма илхәоз. Даара алахь сикәнацеит, амцәыжәоақәа хьыдышышы, агәы каҳаны инькәон, аха икәнацагәышыоз.

Абасала, аицынхара иалагеит акәатеи азғаб. Урт аибызцәа реицш акәарахь сицпалон, италангы реыркәабон. Азғаб дахьцалак акәата лыштан. Зны ргәыла цкәын, ласба хәычык иманы дааит.

Азғаб ари анылба:

– Хәи, закәытә ласба хазыноузеи, сара исутар скәата усымтози! – лхәсит.

Акәата ианаха ахәхәара иалагеит, аха иамчыз... Агәыла иаашьтихын, инаиоыцпракны иманы аонька дцеит. Азғаб аласба хәычы ахы шышыуа ҫаалтит:

– Исыман сара арбағь, аха акәты греи иареи еитнысыцсахлеит, исыман сара акәты, аха уи рыстан, акәата рымысхит, уажәы акәата атыцан уара узгеит, уара уеицгысышьеит.

Ари захаз аласба шәан, ацыхәа ашьтаресылан, инеины аишәа ацакъя ицатәаны асацәахит. Уахынла ианылапшыца, шыапыла апә инасын, иартны идәылкыан ицеит:

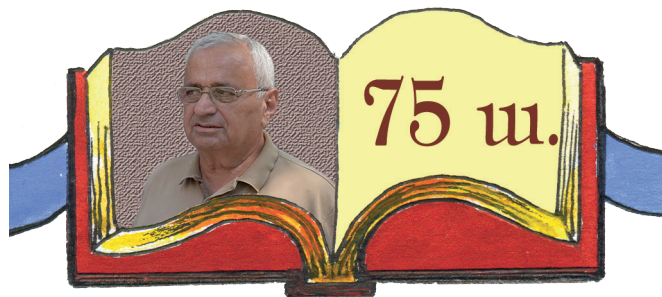
– Ари лобыза ацшәма сара дыстахым. Аибызара аныкәгашья лыздыруам! – ахәсит аласба.

Азғаб хәычы ашыжь данаацш, аласба абаказ, илцәыбналахьан. Абасала, азғаб ацыхәтәан рбағьгы, кәытгы, кәатагы, ласбагы – акгы лымазамкәа лхала даанхеит.

Геннаді Аламіа

Абжъаныѳра

Ара шъхатэылан
Ахраггы цэажэоит!
Абар ассир!
Абар алакэ!
Иазхэыцуеит иухэаз уажэа,
Нас иунаѳоит аѳак:
– Сабду сицны ашьха сааит!
– ... уааит ... ааи!
– Схатцахеит, ара исызхаит!

– ... иузха ... аха ... хаи!
– Сабду изыхынхэит иѳара!
– ... ара ... ара!
– Иахъатцэкъа Ерцахэ схалоит!
– ... ухала ... ухала!
– Сықэпшырц адунеи!
– ... унеи ... унеи!

Ахраггы цэажэоит
Ара шъхатэылан,
Иаѳшэашам исхэо ажэак,
Хаилибакаауа
абас зегъ рыла,
Хабжъқэа еиныѳуа,
хаицуп цхынрак.

Асеитакра

Абнаѣ икамло убахьоу!
Абга шнеиуаз
Абжъас апылеит,
Абга анаба,
Абжъас жэылеит,
Абга иахаштын изеиуоу,
Ицеит ишиашаз,
Ауаа ахьынхо.
Сеикэшэырха хэа
Рашта италейт
Ацэгъа зызнаухъаз,
Зыцьмагэара танарцэхъаз,
Исасуп хэа,
Гэагк
Ма гэалак,
Рымазамшэа абга иапылт
Ацшэмацэа,
Абга ианаалеит,
Шықәсқәак,
Нас еишьцылт.
Абга апшэмара агэапхейт,
Ишнеи-шнеиуаз –
Илахейт.

Абнаѣ икамло убахьоу!
Абжъас шнеиуаз

Адомбеи апылеит,
Абжъас анаба –
Адомбеи жэылеит,
Абжъас иахаштит изеиуоу,
Ицеит ишиашаз
Ауаа ахьынхо.
Сеикэшэырха хэа
Рашта италт
Ацэгъара зызнаухъаз,
Зыжэгэара танарцэхъаз,
Исасуп хэа,
Гэагк
Ма гэалак,
Рымазамшэа абжъас иапылт
Ацшэмацэа,
Абжъас ианаалеит,
Шэышықәсақәак,
Нас еишьцылт.
Абжъас ахэыштаара агэапхейт,
Ишнеи-шнеиуаз –
Ицыгэхейт,
Дулапк италартэ ихэычхейт.
Ала иахаштит ишыбгаз,
Абжъас иахаштит ишыцгэхаз,
Уажэы изеитцоу ала анапыло,
Бжъастас убриоуп изжэыло,
Аха иот – акамбашь абейт,
Икамбашьхазар иудыруеи адомбеи!

Владимир Басариа

АСЫ ИАРЛАШОЗ АЎХ

Лыблақәа днырхыпшылт, агәырҕа еишьылза инархибаалеит. Иара иццакышьала илбеит афронт ахь амҕа дшықәгылаз. Лылағырзқәа лыбла тбаақәа иҕархытцәеит, нас еималан рҕылархеит. Лкәафта жәҕангәапштәыла аҕыба иааҕылгаз лчабра лыблақәа инархылшьылеит. Лхы наганы игәышпы инадылтцан, ҕымт акраамта ус игылан.

Абарт игәалашәарақәа рышьтахь Хақы дааццакны даақәтцәиааит. Атабиа акәакь акны икәииза иаркыз ацәацәашь ааигәа итәаз апулемиотныкәгаҕцәа Омахыи Шьмаҕи ҕагылан, атабиа аҕышәтанза днаскьаргеит.

– Анцәа духылапшааит!.. – ихәеит уажәраанза асаара ишьтапшуа итәаз аминиоттыркьаҕ Хаит, ихы ҕышьтихын.

– Хшеицәажәаз... Арациа шәазҕлымхаз!.. – атцаа иаршәхьаз асы днылагылеит Хақы.

Асы иканатцоз алашара акыр ицхраауан, имҕа нахысгы акыр днапшыртә икан. Дцон аены бинокльла икылипшыхәаахьаз адзот иақәкны. Еилышьыз, зыбгьқәа капсаз ашәапыцьяп рымахәқәа ҕынла ирылибаахьаз адзот, мчыбжьыкаахыс Хақы иҕызцәеи иареи цсгаха рымто ахымца тькьон.

Азәгы дизгәамтазакәа егы атабиакынтәи дааит агәып акомандир. Аракатәи атабиа акәакь акны итааза иаркын ацәашьы. Ааигәа ахырхәа ихәда абжы го, игәы ҕарханы дықәианы дыцәан Хаит. Иминаршәга хианы ивараҕы ишьтан.

– Хаит!

– Хаи! – ашырхәа дҕықәтәеит Хаит.

– Угәы тынчуп, аа? Хақы дахьцаз ухаштзар?

– Мап, мап. Сара сыхиоуп. Рапхьа апулемиот аус ауыроуп, уи иснарбароуп иахьақәктәу...

– Зегы шәгәышәеанышәтца, цьара акы шәаҕшәмыршәан! – апулемиотқәа ықәыргылананы нак-аак атабиа иаватәахьазгы ихы нарықәикит.

– Хахиоуп!

– Ҳаи?

– Уи дцэытцышышь мыждоуп, изхарагы дыцэоит, ианатаххалогы инаршэ хиоит.

– Еилкаауп, – дагьяапышэарччеит, даалахёыхханы.

– Зегы дара роуп, даара хгэы тынчим...

– Иззы? – даатгылеит акомандир.

– Ҳақы уахықәшахатхаз.

– Иарбан азы?

– Имала дахьушьтыз.

– Гёыцла адзот акынза шэартоуп, иага иутцэахыргы ашьтыбжьқәа аки-аки еицылоит. Ибзиан дыздыруеит, арраматцзура данахысуазгы цшыхэран дзызкыз. Ацшыхэфы ианатаххо дагьқэылафуп.

Хьыбла дивагылазшэа ибон. Издыруада уажэы ахэы дихатэазар, ихьаа зыртэаша агёыр илалцозар? Икамлари арратэ хёышэтэыртакны еимгеимцарак, цсгаха аамтак лоуны, цъара лхы нықэтцаны лылацэақәа нтаазар? Лыцхыз салашэаны, атцх лашэ салылбаауазар уажэы? Анцэа дихэозар сара сзын?» – ихьухьууа гэхьяагарак игэатца цъара нкылнакааит.

Дмыццакыкэаны днеиуан, Аќэа аќалаќы аќны хэылпазыла иареи лареи анеицлеиџеиуаз еипш. Зны, абахча ианытцала, даатгылеит Ҳаќы:

– Хыбла, апсаа рашэахэабжыы бахауоу?

– Исахауеит.

– Рашэа иалатцаны ирхэо еилыбкаауоу?

– Апсаа рбызшэа сыздырзом, Ҳаќы, амедицина атерминќэа уи рылазам! – лхафы ааихаччан днеизыпшит.

– Шэтэыла афыза атэыла пшза ыќазам, убри азоуп зегы ишэымаркырц зыртаху хэа рашэа иалатцаны ирхэоит! – дааччеит Ҳаќы.

Пытк данынаскыа ихэыцраќэа иеырцэигеит. Атцаа еиха-еиха игэѓэахон, атцаа злашэыз асы дахыылагылоз, иага амаршэа икызаргыы, абжыыгон. Уи дахыацэшэоз дыдбжытцас иахауан.

Иаалырќыан дзызцоз адзот афышэта аалашеит. Инеиќэырццак-ааиќэырццакны пулемиотла ихысын, еиќааиќэтэеит. Дшааигэахазгыы ибеит.

Дааихэтќэыќэлеит.

«Иахылапшхэу, сухэоит сахыумырхэын, сгэы итаскыз сынарыгза!..» – ихы дааџахан, ажэџан днатцапшит. Иѓарпшарза етэаќэак аапшуан, атх еипш еиќэыхышэашэа. Ихы длахан, дшеибакыз деиќэлымхаха атх дналазырџит, нас адзот акэшамыкэша лапшыла иааимидеит. Афышэта ааџс тлашыапхжэахома хэа игэы иззаанагоз аатцысымысит, нас иааитатцит. Изыхычоз шиакэыз дацэымџашыо агэра игеит. Уи инытцакны азэы ихыз хэаны диацэажэеит. «Батоно?» – дтцаауан уажэраанза Ҳаќы изгэамтацыз, настха ачыќыра иавтцагылаз џазэы. Реицэажэара ашытахь, уи дышытыцо аеыршра далагеит.

Ҳаќы дтэан. Дцысыр ќаломызт, атэиц итцаптэаргыы абжыы рахар хэа дшэон. Ани ишытыцогыы егыгы апырхтэуп, акы азхэыцтэуп.

Руазэы егы дахыгылаз ахь ифынеихеит. Арбаѓыќэа реипш иааиџагылт, рхырџэа еизааигэартэит, урт рыбжыара иаалашеит, ататын еибархон.

Убасќан иеизнымкылеит Ҳаќы. Еишытаргылан дхысын автоматла, дууаза пхыаќа днеитацеит. Икахаз днархыцан, али-пци рыбжыара аминаршэга агэйдитцеит адзот. Атќэацбжыгы геит, адзот афышэта иахыаирбаз ишаќэшэаз аќара идырт.

Уажэшыта цатэын. Дызлааз ала дышзыхнымхэуаз еиликааит. Гэымстанза дызнеир, нас уатцэќыа ахы дырзаџакуамызт.

Атх кылрыблаауан амцаќэа, ааигэатэи атабиаќэа иртыбгыжэааз автоматла ихысуан. Нырцэынтэ иоурыжыт иџызцэа. Макыана хысра

ахыкәмыз азиас ахыкә ахь акәын. Иара ишәны ишьтаз асы дықәхәазаны дазааигәахон Гәымста.

Иеааникылан, ахысыбжьқәа даарзыырфит. Уажәы ипжәаз адзот акәшамыкәша еимырдоит. Икалоит дгәартар, икәшар. Дышзахәоз асы дықәхәазан ддәықәлеит. Ифызцәагы ишьтахь инижьыз адзот иаакәшан ишхысуаз акара еиликаауан, арахь иара ишьтамларц.

Акәарахьытәкьа даннеи дфытцыззан, иеыларкәзан ахахә дукәа иерывакуа дласкьо далагеит. Апантәкьақынза неишьа имам, аха арырта мацк иахьыманшәалоу дталароуп.

Ус иеихыкны, ихарамкәа автомат ахысыбжьқәа еишьтагыла-еишьтагыла рыбжьы нырцәтәи апаф иааныфит. Уеизгьы ишьталеит, алахшақәа, иагыхарам. Ифызцәа амца аноурмыжь, башоуп. Арациа дынтацәажәеит, агацәа злааиуаз атыцқәа еикәыпцхьазо.

Гәымста зтысны илеиуаз аифаа еиужь ду нытдырцәажәаит Омахьи Шьмаҗи рпулемиотқәа.

«Аминаршәга җнатзом, ацәа далахама, цәыблакы илкыша!» – даагәамтит Җақы, дхәазангы азиас дназааигәазахеит. Уи аамтазы аминақәа ишьтахька иахьатахытәкьаз икахауа иалагеит. Нырцәтәи апаф мацара акәымкәа, аастха игылаз ашьхарпцәагы аарцәажәеит. Ишьтахька игоз ахысбыжьқәа ааикәтәеит.

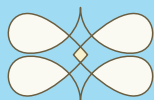
Уаха дымлақәакәа азы дынталт. Рапцхьа итцааршәха ицәақынза ишилсуаз акәын игәеитоз, аха имч мырхакәа данаашьтнах, уи ихаштит. Иаразнак ағыра анizeiфымтцәа, днаскьаган арахьтәи апан ахь деитарбрыр калоит. Атцыхәтәан, ииулак егыи акәарахьы иеанықәижь, ипсы ааифигеит. Гәымста абжьы тахәәеза игон. Ахысбыжьқәагы макьана игон, нырцә-аарцә еиҗахысуан. Амацәыс еилысуазшәа ахымцақәа рееилыршьуан.

Даныпшша, деитцасны ақыцьқыцьра далагеит.

Дмыпшыкәа дышзахәоз ддәықәлеит, иеиршырц. Убасқан игәы аапҗеит: дааигәалашәеит Хьыбла. Имхәеит, аха игәы иаанагеит саҗабымтан хәа. Избанзар, пытрак лгәалашәаха имамызт. Дацәымшәакәа иеыҗеитцыхны дцон, дахьцоз нырцәынтә уафы иеидмырбакәа амфа еилиргартә икалахьан.

Ашьхарахь иаацәылашон.

Гәдоуҗа, ианар 1993 ш.

Лиолиа Тэанцха

* * *

Уаха ажэабжьуп атцх цызеуа,
Лакэуп, хэамтоуп ихааза,
Ашьха агэалақэа зегь хызэуа,
Уаха цстазаароуп шэахьза!

Уаха гэыргъароуп еибырхэо,
Лаштрахэ ақэцае акацкац.
Инасыпуп ашьха ирхыхэхэо,
Инасыпуп атцх уеат.

Бааи, апхызқэа роуп ифыхо,
Хқьала атцыхэахь хараза,
Цхагэтаз Чам ахэы ианхытцуа,
Амза атэымтаз ицшзаза.

Уаха лакэуп атцх еимыздо,
Жэабжьуп, хэамтоуп ихааза.
Ашьха агэалақэа зегь хызэуа,
Уаха цстазаароуп, шэахьза!

Арт ашьхақэа рфы икоуп са сгэы,
Арт ашьхақэа рфы икоуп сыцсы.
Сыкоуп аргама арака саргы,
Сыгага цоит ауп ага агэахьы.

* * *

Сыкоуп аргама арака суафны
Ашьхоуп афызцэа са сашта, сыфны.
Ашьхоуп са сзыхь цқьа, ашьхоуп сразкы,
Ашьхоуп издыруа сышиз сара азкы.

Сымфа афгоуп ара ахэы, аказгы,
Исываефо ицоит еилашуа ара азгы.
Ашьхоуп ижэдыруаз сдунеи ицьбароу,
Ашьхоуп – сыцстазаара аиашахь игоу.

Сыкоуп аргама арака суафны,
Ламысла, патула иареицш схаракны;
Ашьхоуп афызцэа, ашьхоуп сразкы,
Ашэақэа апызцо ажэада ихыркны.

Ашьхақэарф икоуп ижэдыруаз са сгэы,
Икоуп афызцэа арака сыцсы.
Сыкоуп аргама арака саргы,
Сыгага цоит ауп ага агэахьы.

АҔСНЫ

(Ашәә)

Иаарту схышә хәыч,
Изфыдоу сдунеи хәыч,
АҔсны – сара сгәеисра уара
Уара сара сда етәә.
Уара сара сшыа етәә,
Уара сара сиатцәә дәы.

Инырхло лассы-ласс,
Исзымхо лассы-ласс.
Сзыцәнымхо лассы-ласс схата.
Сыцшза са с-Гәында,
Усымбартә еицш слашәында,
Ма сдагәанда ушьтыбжь смахауа.

Ушьхақәә ахыкам,
Узыхьқәә ахыкам,
Санызаарын цәхәырак слахәуа!
Инырхло лассы-ласс,
Исзымхо лассы-ласс,
Сзыцәнымхо лассы-ласс схата.

Сыдгыл фырхатца,
Утасцәахуеит сгәатца,
Уаха дымтцәыуаларц уан.
Иқәпоз хымзгыда,
Уеиқәхозма гәырфәада,
Уиааира сыцсы афәхәаран.

Инырхло лассы-ласс,
Исзымхо лассы-ласс.
Сзыцәнымхо лассы-ласс схата.

Схышә хәыч – сыпстазаара,
Сшыам хәыч – са смазара,
АҔсны са сгәадура уара!
Уажәахә схәалоит сара,
Уажәабжь схәалоит сара,
Адуinei уазынсыжьюеит с-бака!

ЦЫИТ АТӘЫЛАХЬ

Сцоит схәычрашка,
Сцоит ахәашка,
Акакачқәә сыкәшәаларц.
Хәфны аганаф,
Хкәара ахықәәф,
Аць ашәшьыраф снатәаларц.

Шыап хыркъакья,
Кәара тцәакья,
Сықәуп амфә, сыпшаауеит.
Зны ахкаарахь
Зны абааррахь,
Зны акаршәрахь сылбаауеит.

Амфә сықәуп,
Амфә сықәуп,
Амфә сықәуп... интцәазом.
Цыит атәылахь,
Кәарт атәылахь
Амфә сықәуп саапсазом.

СӨҮЗА ГЭЛЫМЦЭАХ ВАЛЕРА

Ацеи хьзырхэага, псҕазаарабжак иалагзаны азкышықәсқәа ирхаанхаша асахьатыхратә рҕеиамтәкәа хзааныжьра зылшаз Валери Валикәа-ица Гамгиа диит 1944 шықәса цэыббра 29, Очамчыра араион Кәтол ақытан.

Асахьатыхратә Академиаҕы итцара анхиркәша инаркны идунеи ицсахаанза аус иуан ажурнал «Амцабз» аредакциаҕы асахьатыхратә редакторс.

Казара харакыла икәтцоу аиллиустрациақәа рыла еикәиршәон аҕар ирызкны итытцуаз тцәа змам ажурналқәеи, артцага шәкәкәеи, асахьаркыратә литератури.

Иара атоурых аҕы даанхеит, еиташьақәыргылоу Апсны Ахәынтқаррей Апсуа жәлари рзы еицакра иқәымкәа, Абираки Агерби дравторны. Иара убасгы, зкышықәсала асахьатыхратә культура ду цаха кәпшыбыла иагәылсны иаауа атызфыратә ҕыхантә жанр, апсуаа хказара аҕиараҕы ихациркит. Амонументтә ҕыхантәтә усумтәкәа мачымкәа иахзаанижьит, ичыдоу аколорити астили азыпшааны, еитцагыло асахьатыхөцәа рабицарақәа ауасхыр рзышьтеит.

Аиаша ххәозар, цыоукы-цыоукы реипш, иара ипсҕазаара мөа қяфурала имөасуамызт, уи ацакыа иагәылсуа атиаа ҕа дафызан, шыыбжыаанза псшьахак ихы иаитомызт, аамтә цыара ипнагалоз ауадафракәа ихы рытцамтә дапылон хатцатцас, есымша ахаракырахь дхалон.

Асахьатыхөы зыда кәмлац ибафхатәра иабзоураны ипсы ахтынтә апсҕазаара дапысит.

Хара ифызцәа, иара икынтәи еихаз хшазыпшыз, азәгы хаамыргәакзакәа, ҕымт-псымшыа хзааныжыны дахпыртцит, ипсы зыҕәараз, ххатцказы, аиаиаразы шасыс дкаларц азы.

Уи ауафы пшза, атынчра аамтазгы апсадгыл аикәырхаразы есымшагы деибашьфын, апхьакагы даанхоит дацхьагылафны, изызхауа аҕар рзы дҕыршыганы, дыхьзырхәаганы.

Виссарин Цыцба

Фазиль Скандер

ЧИК АҢЫ ДАҚАТӘИТ

(Ажәабжь «Аңстәқәа ақалақь ағы» аҕнытә)

Алагамта аноп «Амцабз» 3, 2024 ш.

Чик маланыкәала Оник дивагыланы дзон, икоутцаша-иууша хәа уажәы-уажәыдиабжьон. Оник ағы ирфырцитахын, аха Чик имуит, рааигәаза иказ иаб дицәшәаны. Аквартал ахы инаркны атыхәанза рапхәа ағы аныкәашәала дцеит, нас иркәарны, уи ашьтахь Оник дөыжәихит.

Оник ишьтахь иөыжәлеит азгабцәагы. Нас Лиосик дақәдыртәеит...

Лиосик инаос егырт аштақәа иртанхоз ахәычқәа ағы хәкәыртәа хәа Чик дыхтаркит, аха иара ағы аапсеит, ацсы аршьатәуп, настгы акрафататәуп ихәеит. Амца нымфахытц дәхәыпш хәычык ыкан, уака ишьацран. Чик уахь ағы игеит, иаргы ағәра ахәафаз хәаас имкыкәа, адыжәпыжәхәа ахаскынфара иалагеит. Ағы хәуанатцы, зегы ағәра ркырц ртахын, аха Чик азин итәеит макьана иақәымтәацыз ачкәын-цәа руазәк.

Уаха азәы ағы дақәтәартә изыкамлеит, избанзар дааит абри амцаағы ибзианы еицырдыруаз аисфы, атәыршыфы, Ахәапағь хәа хыызшьарас измаз.

Ари, амч ду злажыыз, жәаа шықәса зхытцуаз чкәынан, амцаағы инхо азәызатцәыкгы ажәа имакра изыгәагыуамызт.

– Ари аәабаа зтәыда? – дтәаит иара, ахәычқәа рапхәатцәкьа даанфәсуа, дцәалашьшьза ағы дахәапшуа. Инапқәа имака иавтан.

– Чик иабду дааит, – ихәеит Оник.

– Ажәи ахәыси ааицеит, – инацылтцеит Саика, убри ала Ахәапағь дырпырыргарц лтахызшәа.

Аха уи пыргашьяк имамызт.

– Изакәу гәахтапишь! – ихәеит Ахәапағь, нас ағәра зкыз ачкәын днаидгылан, имихит.

Ағы амцаахь икылигеит. Сақәтәар калома хәа Чик иазтцаара ихахьгы имааит.

Чик игәампхеит иабду иөы аәабаа хәа ахәазихәаз, настгы игәапхо-мызт дақәтәарц игәы иахьтаз, аха нкылашья имамызт.

Ахэапагъ ихы иааташэаз кайтзон, бзантзык азэгъы диазцаауамызт.

Чик аеы ицхап хэа дгэыгуан, аха Ахэапагъ ишыап ду шытыхны аеышыкыл икылигеит, аобатэи ишыапала адгьыл иеакэытханы дхынтыцьза акэадыр дантэалеит. Аеы ахытэкагъы аанамырхэит. Чик ибеит Ахэапагъ икапан хьанта аеы абга танарпалазшэа. Ахэапагъ аеы аныкэашэала аквартал антэамтанза дцеит. Чик даараза дшэон уи дахысны дцар хэа, аха Ахэапагъ аеы иргьежын ишытахька ифааихеит.

Чик усшэа игэы инафеит, анеиаaira азырханы, шыта дыкэтуеит хэа. Ахэапагъ, иишатэкабангъы, баша анеиаaira игэы акэфыгыт, ишыапкэа аеышыкыл икылхны, ицэеижь хьанта аархэны, аеы атыхэахь ихы рханы дакэтэеит.

Зегы аччара иалагеит. Ахэапагъ аеы данаткакъа идэықэлеит. Агэра адггыл аеы ишытаҳэазон, аеы цон атдыхаахь зхы хаз аеыуаф даманы.

Чик уамашэа ихъааигеит аеи иабдуи ҳагырдара дахьрызныкэаз. О, абыржэы итцыгызтгы, акэадыр дахьорны дканажыызтгы! Аха аеы тынч ицон, иара лазыркэуаз ауафы дзыршэаша акатцара зынза агэы итазамкэа. Иаххэеит хэа, аеы аныладыркэуа, иазеилымкаазои?

«Акэакъ акынза даннеилак, ишцаиргьежьюеи?!» – дхэыцуан Чик, даггэыгуан, ианыкэиртэиаауа аамтазы абри амбжых хымпада ак изнауеит хэа.

Акэакъ аеы даннеи, Ахэапагъ дхышьаррхеит агэра икырц, аха данзымфаз, аеы дақэтцит. Шьтахька иргьежьины уафцас дақэтэеит. Чик ипсы аавигеит, аха аеы андэықэла, Ахэапагъ акэадыр дахьантэалаз фацхьа даахэит. Аеы атдыхаахь ихы рханы дақэтэеит, днацшы-аапшуа дыччон, адуца азэырфы икаитцоз иарччон, урт ғыртуан:

– Шэыцшы, ура, Ахэапагъ икаитцо!

Чик игэы инархьюан амтакъақьацаэа рыччабжь... Ихы агарта имамызт иабду иеы Ахэапагъ абас ҳагырдара-гэымхала дахьазныкэоз азы. Ипсы игэы икылахо дгылан Чик, изтысыз ацэымгра амфа амтакэа иникылон, избанзар еилыкка ибон дшымчыдаз. Уи дшьамхнышлан аеы уаламышэмарын хэа дихэарц илшон, аха абри Чик еихагы дланаркэуан. Ахэапагъ, зегьякоуп, дзызырфуамызт.

– Чик, абан уабду дахьяауа, – ғылтит Саика, лыбжьи тыркьаны, Чик иаразнак инырит, ихата хьаас имоу зегы ларгы ишылныруаз. Чик лнапы ахьлырхаз аганахь днацшит, дibeит иеы иақэырххны, икамчы ыркэаталеиуа иааиуаз иабду. Икалозеи уажэы, дхэыцуан Чик, зеипш камлац акы калараны ишыказ игэы ианыруан. Чик идыруан, иабду иеы ахатыр ахьыладыркэуаз шизымычхауаз, аха ауафаса хэычы илшарызеи Ахэапагъ махэажэ-шьахэажэ ифацхьа.

Бабаду иеы гэеитахьан, дгэеитахьан даахэны уи иақэтэаз аеыуафгы. Акызатэык изгэамтацыз, атдыхэа шьтыхны ишикыз акэын.

Аха иаахэны аеы иақэтэаз Ахэапагъ уи дибартамызт.

– Аллаҳ иныс! – фааитит бабаду апсышэала, арака икалаз зегы еиликаазшэа, – ари ауаф аеы дшалахэмаруа!

Али-пси рыбжьара аеы агэра дамтцасны икит. Аеы аанфасит, Ахэапагъ икалаз изеилмыргазт, ихы ааирхэит.

– Уеыжэтц! – диқэыхэхэеит бабаду апсышэала, икамчы акышьала иубон игэы итеикыз закэыз. Атакс Ахэапагъ акыркырхэа дыччеит, убаскан ауп бабаду иангэеитаз аеы атдыхэа шьтыхны ишикыз.

– Сеы атдыхэа аужь сымхэеи! – дыхэхэеит бабаду апсышэала, нас аеы атдыхэа кны така дахеит.

Аха Ахәапагъ дыччо бабаду дихәапшуан, аеы атцыхәа еилацъгәаны ишикыц икын.

Убри аимгеимцараз ахауаҕы имацәысыз бабаду икамчы Ахәапагъ инапкәа апкацахәа ираахеит.

Ахәапагъ аеы атцыхәа аауишьтит, акәыкәыхәа дыхәхәеит, инапкәа тыстысуа, агәарахәа еилашуаз азыршы изааишьылазшәа.

– Сәеы уакәтц сымхәеи! – ибжыы ҕтицеит бабаду апсышәала.

– Ах, ура акырмацъажә, иусырбап сара! – дхәааит Ахәапагъ, ишьапы акәадыр иаххәаны дылбаафрит.

Ахәапагъ бабаду дижәлеит. Ахәапагъ цшьагъатха дахьижәлаз дацәымшәакәа, шыаҕакгыы шытахька дымцакәа, бабаду ҕапхәа икамчы икьеит.

Убаскан Чик ибеит Ахәапагъ иеы шытахька ишцаз, изамҕа ацәахәа кацшь шанылаз.

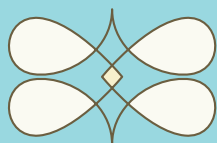
Ахәапагъ дахьгылаз дышьхныцсылт. Нас еитах икамчы икьеит, уиакәхеит, Ахәапагъ агәапхәа ибга днықәхаит.

Убри инашьтарххны, икаларызеишь хәа Чик иҕы раханы дшыцшуаз, бабаду Ахәапагъ дахькажыыз диқәтәеит, изнапык ала ихәда тцааны, егы инапала икамчы ахәы иҕакшара далагеит. Зегь зымчыз Ахәапагъ бабаду диххәаны дизкамыжыит, зныкгыы тацкәымла дзимысит, игәы шцаз мҕашьо, ситцагъежыны сияқәпоит хәа иҕазимкит. Акызатцәык иитахыз, иҕеимпытцжәан дахьцашаз акәын, ихәда цырқазшәа дхәаауан, бабаду иакәзар, икамчы ахәы мҕантцо, ихы-иҕы акәакәара даҕын.

Абри иаҕнатцы аамта шака цазеи? Ашәымтак, ҕба, хца? Чик издыр-уамызт.

Атцыхәтәан Ахәапагъ бабаду иҕеимпытцижәеит, ҕажәака шыаҕа дыҕны данца, ашьакәадабаа иаганы иказ ихы-иҕы аархәны, дкаауа, иҕахауаз ажәакәа рхәара далагеит, аха, зегьакоуп, бабаду урт изеилкаазомызт, избанзар Ахәапагъ урысшәала дыцәхауан.

Еитҕеигеит Шамиль Акәысба

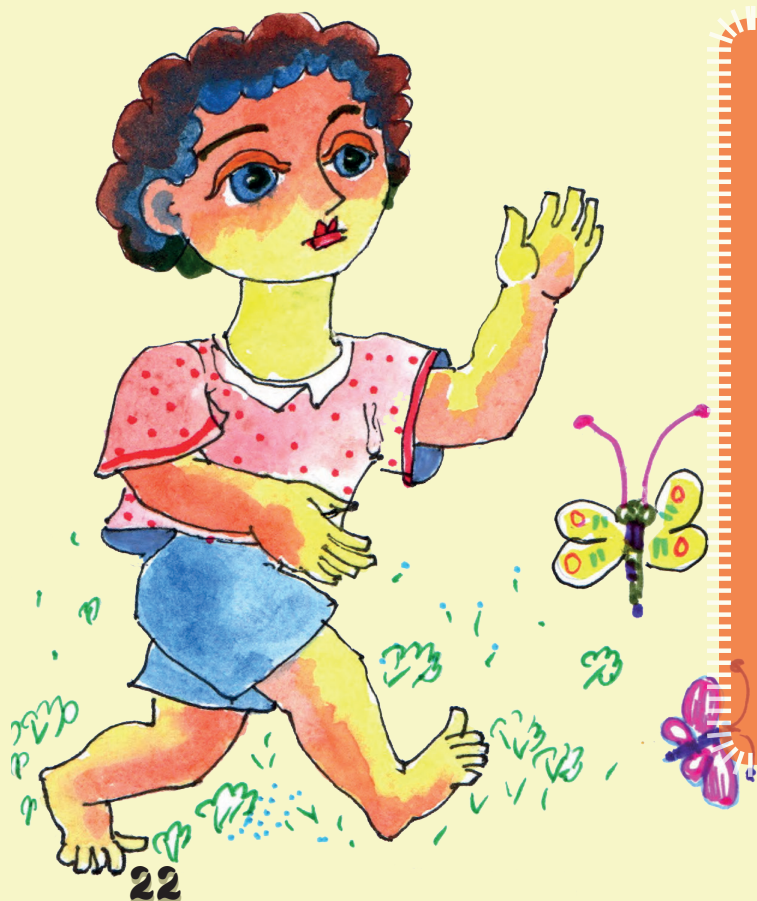
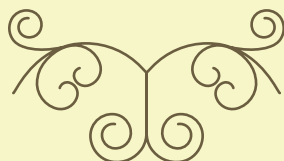
АЖУРНАЛ "АМЦАБЗ" АРЕДАКТОР ХАДА

ИННА АХАШБА

ЛГЭАЛАШӘАРА ЛАШАЗЫ

Цсра зқәым Ашәабжьы Инна Аҳашҗа лтоезиа адунеи ичыдоу аңшиәқәа ирылхун, имазоун, уи знык иззаатыз есымша ицун, игәы итыәуеит.

Цсра зқәым Ашәабжьы ҳгәаҗы инзыжьыз җхаран, лашаран, гәәанҗаган, бзиабаран... Иҗит шықәсык мышкеиҗи, аха иҳацун бгәалашәара, быҗсы зыхтҗныбҗоз башәақәа. Бызхьымз аз зегьы лашаран ибыцыз цьанат!

Амза каршәын, азы итаршәын,
Амза сацхьа итцытцысуан.
Җарцъ иатәарак амза иағаршәын,
Амза снамтасыр искуан.

Алакә иатәтәоу амза хьшәашәа,
Снапағытцәкьа уи калап,
Нас иацытцап амз аз ашәа,
Амра инамтәакны исырбап.

Сашта италап алашара,
Алакәқәа рытцхәхь ихынхәып.
Амза ацхара, ашыжь шарә,
Лакә дунеикаҗ хнеиҗапшып.

АЛАКЭ ТЫЦХА

Алакэ тэыла иалтцыз,
Азгаб дынцэахшоуп.
Алакэ тэыла иалтцыз,
Азгаб дыцшзацэоуп.
Лымѡа нкыло арцар,
Лышьтоуп, дырчацшьоит
Алакэ тэыла иалтцыз,
Азгаб дыцхашьоит.
Уи алакэқэа рымѡала,
Дахьцо, лышьта нхоит.
Адгьыл цэымза лымшала,
Амзатцэқьагь шанхоит.
Алакэ цхыз амтцэыжэѡақэа,
Алакэ тыцхалзы иркьоит.
Алакэ хьырцар ыжэлақэа,
Еыхэдала дыргоит.
Алакэ пхызқэа ирылахаз,
Лакэ бызшэак рхэоит.
Алакэ тэыла зыршанхаз,
Слакэ тыцха дыргоит.

АМРЕИ АМЗЕИ

Абамба цжэаха, апта кэашқэа,
Ажэѡан иатцалт, иркьашьбит.
Алашара, атцх агэашэқэа
Аанартын, хашта иаатацшит.
Цхыз напума, сеидру иѡашьаз,
Амзагь амрагь неиѡацшит,
Амш еимаркит, сеидру изгаша,
Амза аиааир – хыхьташьбит.

Амза аетцэақэа иреихан,
Аетцэ ратцкысгьы илашан,
Ацэа исымнахуан ихэлар,
Ажэѡан иатцазуан ишар.
Амза цхызлагь избалоит,
Сыѡа сшашьтоу исыцэцалоит.
Амза сахэоит, знык иаршарц,
Амра ишацу еицташэарц.

УАЦЭТЭИ ХЦЕИРАХЬ

Аша, аша, аша, ахаша,
Аха, аха, аха, ишэхэа,
Шэаалаган рыгэта ишэша:
Харт хатцсыуаауп, апсшэа шэхэа.
Акэицқэа рымца, рымца шэатцха,
Алакэқэа рымца ахьейқэу ацацха,
Тэыму цышьэымшьан, ха хтэоуп.
Аехэа апхарагь еиха ипхоуп.
Шьыжь азыхэан шьыжьыбзиа,
Шэашта дтало мышьтабзиа,
Етцэатэыла зтцаша ииуа,
Цацха маза аадыртуа.
Ныхэа шара иагымхаша,
Гэыргьа цеймш дызтынхаша,
Шэбызшэа хаала ишэхэала,
Шэыдгьыл гэакьа шэыхьчала!

Санду Тома

Санду Тома деилкьоуп,
Агэабзиара лымоуп, деилфацоуп.
Дцаажэоит телла, илхэоит «Алло»,
Мшэан Отхара ирбама НЛО?

Зегы здыруа, зегы збо,
Лпа дгылоуп уа дэырбо.
Нанду бшакеычра нак «Алло»,
Дизаага аҭаца бпа шэызбо!

Сбызшэа

Ашьхақэа иреыоуа,
Амшын еикэа иахыо,
Сбызшэа са сгэадурра,
Стоурых аҭсагыоура.

Азыхь еицш ицкьоуп,
Мрацас илашоуп,
Сызлабеиоу са сбызшэоуп,
Аҭсабара аҭсы ахоуп.

*Алмас Лашэриа,
И. А. Коғониа ихьз зху
Кэтолтэи абжьаратэ школ аҭафы*

Ашьац иатца қашәқашәоит,
Амра хааза илашоит.
Ашәтқәа гәылтын, иччауеит,
Ашәапыҭыап, еырбауеит.

Аапын

Ақәа леиуеит, амра пхоит,
Аҭарақәа ҕыхан, ишәәхәоит,
Ашәт рыффы хаа уахауеит,
Ацәа иалаз зегь аапшуеит,
Аапын абжы сахауеит.

Сқыта

Схәычра ахысхызго,
Стаацәа ахынхо,
Ахаан исхамштуа
Сымшқәа зырпхо.

Сгәатца иҭоу сқыта,
Уиньхәеит Анцәа!
Уҭшзара еихархаит,
Уҭеицәа пхьаҭа!

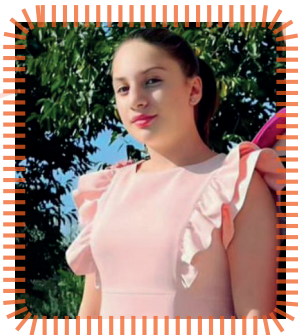
*Милена Гәынба,
Вл. П. Анқәаб ихьз зху Хәаҭтәи
абжьаратэ школ аҭафы*

Аапыҭара

Ҷагыр зкәу Ҷапыҭафца хәычкәа! Ажурнал «Амцабз» шәара шәзы еиҶнакаауеит аиндатлара. Иреиҕу ажәеинраала, ажәабжь, алакә, асахьа, аиумор рыла аисара. Иалкаахаз ахамтә ссиркәа рзыпшуп. Иара убас, аиааира згаз афымтәкәа хрубрика «Апра» аҶы икыпхьхоит. Аиндатлара алагоит март 1 инаркны ноиабр 30-нза.

Ҷагырла «Амцабз» аредакция аусзуҶцаа.

Ҷашәзыпшуп.

Гәымстатәи агәйрәә

Гәымстә ахықәан, Гәымстә ахықәан,
Зхытра идәықәлон хәылбыеҗа,
Гәымстә ахықәахь рымәә иқәлон,
Дара иаццон рлахьынца.

Рымәә иацца пхьаҗа ишнеиуаз,
Итәшәеит аға имацәаз,
Гәымстә ахықәан иааиҗагылеит,
Аҗсра иацәымшәә пхьа ицауаз...

Гәымстә азиас давагыежьюан,
Зан зықкәын дзымбауаз,
Лыуазырбжы ахрақәә ирхыюуан,
Ирхаштуам лыбжы заҗауаз!

Гәымстә ахықәан, Гәымстә ахықәан,
Тынчроуп, уаҗа бжыкгы гом,
Назаза ибжъазит аға ишьта,
Афырхацәә тахазом!

*Наала Чкадуа,
Очамчыратәи абжъаратә
школ-интернат аҗафы*

Дырмаит Ду ихьзала

Зыхьз амра иафызюу,
Зыхьз амза иапызго,
Дырмаит Ду хгәацапха,
Жәларык ргәыгырта!

Дырмаит Гәлиә

Бзиә иахбо җа хпоет,
Дырмаит хашәкәыффы, хәиқәзырхаз,
Анбан хыртлан иахзырбаз,
Раҗхьатәи ашәкәы еиқәзыршәаз!

*Енрик Ашьхаруа,
Б. У. Шынкәба ихьз зху
Члоутәи абжъаратә школ аҗафы*

Анбан А

Апсуа бызшәәфы А
Анбанқәә ирхадюуп.
Ирдыруеит ахәыцқәә –
Иалшо рацәазюуп.
Ан, Аҗсадгьыл,
Агәы, Адгьыл.
Анана сыхьзуп схәта
–Бзиә ишпәзбо анбан А.

*Анана Чқәанпха,
Ч. Р. Хьйба ихьз зху
Басалахәтәи абжъаратә школ
аҗафы*

Заира Тхашыкә

Кәаң-чаң, кәаң-чаң,
Ақәа рыщқәа ҕышәшәоит,
Атдла рымахә ирхытцәтцәоит,
Адгғыл агәыштца дырпсахәоит,
Кәаң-чаң...

Кәаң-чаң, кәаң-чаң, –
Спенцьыр иадтәалт, аа, абар, –
Ма мпахьшыла рығедырбар...
Икалозеи мрак хзыпхар?
Икалозеи хгәатца арпхар?
Аптхәагь цшәаала инаскьар, –
Рыцсы ршьар...
Кәаң-чаң!

ШЫЦ...

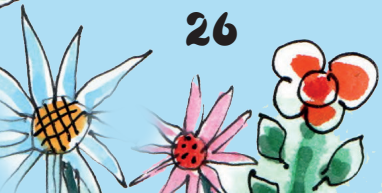
Дычмазыөхеит
Шыц-кәырбзына,
Сгәы далоуп
Ауафы хазына.
– Ихъзеи, мшәан? –
Зегь тцауеит,
– Ашьыцра ауафы
Дытцнашәауеит!

АХЬАҢАРЧ

Ишоуп иара уамашәа, –
Ихәарцсаруеит ара сбахчағ.
Сахылапшуан уаарашәа, –
Аха исхаштит ишхьаңарчыз.

Ааскьоуп ианыстцаз абызшәа,
Җаилибакааит шыта, тырцьманда.
Аха аеаңсахт аказшьа,
Исыхәлацьацьо – исымбанда!

СЕИЛАХАН...

Амра гылеит сара сапхъа,
Сышьтахан.
Сафын шаанза ашәкәыпцхъара,
Атх лашьцан.

Еынла исымам аоны атәаха, –
Сеилахан.
Сани саби ирашәон арха –
Рхәы згауан.

Сырәын схала аонаусқәа,
Нтәара змам.
Хашта еиужьра ицырцыруа,
Бғыцк кашәам...

Азталара сөызцәа сыхәан,
Измузеит.
Хәоны, хгәара ахала иныжьны
Сымцазеит.

Сара дсымоуп
Афыза бзиа,
Хъысгы илымоуп
Лара Мзиа.
Хәыцъагы
Атцаразы хдырәхәоит,
Хәйтцашьыцзом –
Хә хәихәоит!

АБЗ

Абз еигәырғьон ахы:
– Саагылазар,
Са сбаазоуп,
Аәапыцаз
Еснагь сыхиоуп.
Сакәымзар... –
Дагон азы
Сыпшәма –
Инымаало еазы!

САН ИХАЛХӘОН...

Саб дынхафын, ибон аңба,
Сан ихалхәон уи дмырца:

Уахгьы-еынгы акраҳуан,
Хәхшаз мшызха ишәызхауан.

Ламыс чысын хазлазоз,
Саси-пшәымеи зегь хзырчоз.

Хәдгьыл чашәын, иразын,
Хәзшаз имчхара хазын.

Дгьыли-жәәани хә ихазкын,
Хәхәыштаарағы зегьы хәзәын.

Пхаррас ихәмаз – гәыбылран,
Хәибадыргагь – хәтә бызшәан.

Ацәгьа дырны – абзиа жәыгула,
Ауафы иахәтыр жәбала.

Абартқәа роуп хә хзызшоу,
Атаацәарағы ихәдароу!..

– Абас дхәбжьон хәра хән.
Хәзшаз дихәон, лыпсгы цқбан.

Уи дышиашаз агәра згеит,
Зегьы ацстазаара иахнарцеит!

СЛАСБА

Ахухухэа зны ишыхуеит,
Иушьклацалоит уахьцалак.
Атцыхэа хьареза игэыбзыцуеит,
Иамтцауршэырцаз җатцак.

Җашта-хгэара иоуа иакэшоит,
Рбагьк мақарит ианаба.
Җашка иааиуа амитэ иақэшэоит,
Ирхианы иркымзар алаба.

Иоуа-хэмаруа, зны ишьтабылгьо
Цэартас иамоуп абамба.
Тыси-хэыхэи ирзышэарыцо,
Ассир иалашоуп сласба!

АМПЫЛ

Ишьтыца-шьтыцо, ампыл шьтыцоит,
Адгьыл иқәуп икәыруа.
Хэыци-дуи уи иацхныолоит,
Дарбан рацлабра згэагьуа?!

Нырцэи-аарцэи еидгьазкылоит,
Цшахькгы асуеит икаиа.
Адгьыл иқәымзо еижэылоит,
Дгылоуп амбахьчао иеырхиа.

Иахьзас азэы тцәоантцэы иөеигоит
Ахауа иналашәкәоит икәлауа,
Шьапҗаршә зауз хагәха длеиуеит,
Атрышә дасуеит «зегь збауа»...

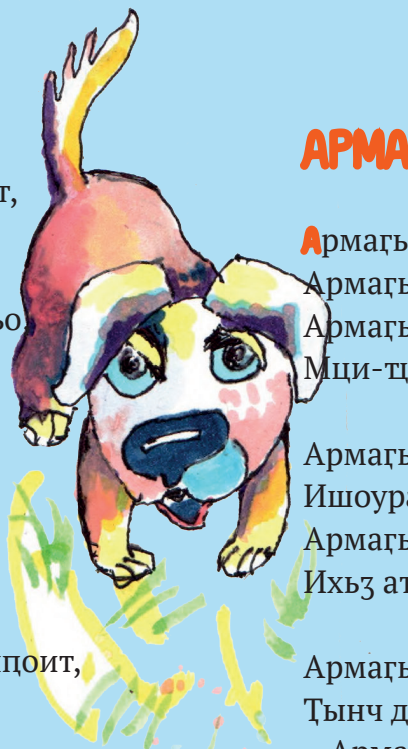
Сахьрыхэыпшуа сгэы тагылом,
Имеибарцсындаз сгәахэуеит зны.
Ампыл акәзар – иузынкылом,
Ишьтыца-шьтыцоит аезаны.

АРМАГЬЫРМА

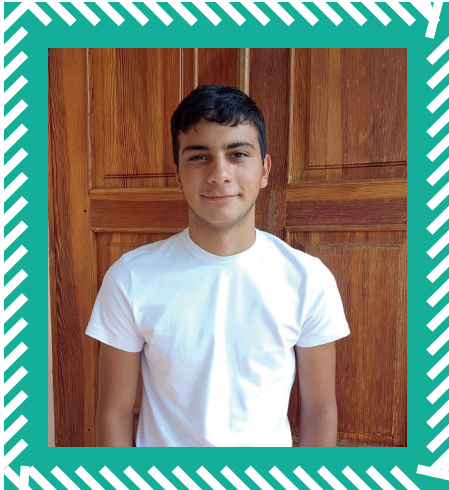
Армагьырма атрышә дасуеит,
Армагьырма зны дкәашоит.
Армагьырма ибз дасуеит,
Мци-цабырги еикәиршоит.

Армагьырма ашәкәы шьтихуеит, –
Ишоура халан, ихы гьежьюеит.
Армагьырма ипсы тихуеит, –
Ихьз атыцан ижәла иоуеит.

Армагьырма атрим дыпоит,
Тынч дызтәом – дахоуп атцэы.
– Армагьырма! – иоызцәа ихыччоит,
Рымцан дыкәлашам уатцэы.

АЗЫХЬҚӘА ЦЦАКУЕИТ АМШЫН АХЬ

Сара, Агәхаа Леуан Витали-иңа, сиит Очамчыра араион Ғәада ақытан. Ацара стоит Қь. Агәмаа ихъз зху Ғәадатәи абжъаратә школ ағы. Стәоуп 10 акласс ағы.

Ақбатәи акласс инаркны аңбаус аурокқәа рғы исызцәыртцит аинтерес, апластилин иалхны еиуеиңшым амаңарқәа рықатцара. Раңхья исықәғи аз ахьяңарч асахья ауп. Сара уи даара сгәы шытнахит. Убринахыс иаңа-иаңа аинтерес сызцәыртцуа иалагеит апластилин иалх-

ны амаңарқәа рықатцара.

Аңстазаарағы избоз амаңарқәа, иаххәап, акәчышь, арбағы, ахәыс, убас аңсаатәқәа рсахьяқәа пластилинла икастцон. Уи сара агәахәара ду снаңон.

Снапкымтақәа сфызцәеи стаацәеи идсырбон, урт иргәаңхон зны-зынлагы ирыстарц иахәон. Ғнак санду дсасны даңтан. Уи даара иңьалшьеит сықаттамтақәа анылба, сагылырҗәеит.

– Сара исымоуп даара бзиа избо цгәык – Цифка патцаду хәа сашытоуп. Истахуп сара иара асахья сымазарц.

Сара санду илзыкастцеит Цифка патцаду апластилин иалхны асахья. Уи иахьягы арамка иңаргыланы илымоуп.

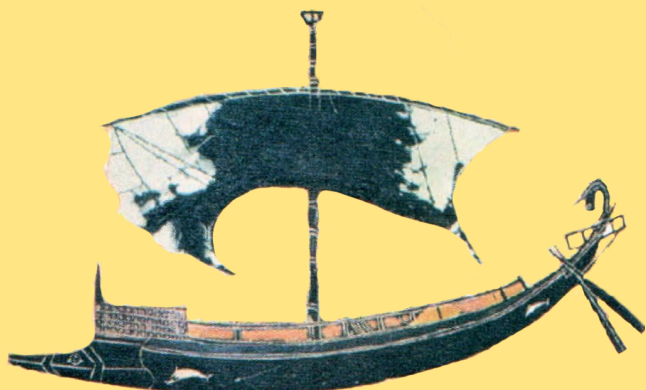
Сара даара бзиа избоит ашәкәқәа рыңхьяра. Ақымта иалоу афырхацәа рсахьяқәа апластилин ахь ииазгоит. Иаххәап, А. Пушкин илакә акынтәи аңытцла иадхәалоу ахтыс, мамзаргы В. Маиаковски амра сасра ишиңааз убас ирацәаны.

Сара сгәы иңоуп саңхьяка ари аус занаат хасабала ашытыхра.

АКӘА – ДИОСКУРИАДА // ДИОСКУРИА

2600 шықәса рапхъа Кавказтәи амшын аҕықәан ишьтоу акаршәра, ажәйтәза Колхида хәа изышьтаз агәаны, апсуаа хазхылтцшьтроу гениохаа ирыман адгъылаарыхцәеи анапқазацәеи ахьеиланхоз. Уи аиланхарта иахъзын Акәа. Хәра ҕыц калаанза, афбатәи ашәышықәсазы Акәа азааигәара изхытцит абырзенцәа-ахтәацәа, уаанза ақалақ Мелет инхоз. Урт зтәыла иамкыз, иахықәынхаша дгъылк ишашьтаз, иманшәалаз Акәатәи ағбатәара анырба, уа рәааныркылт.

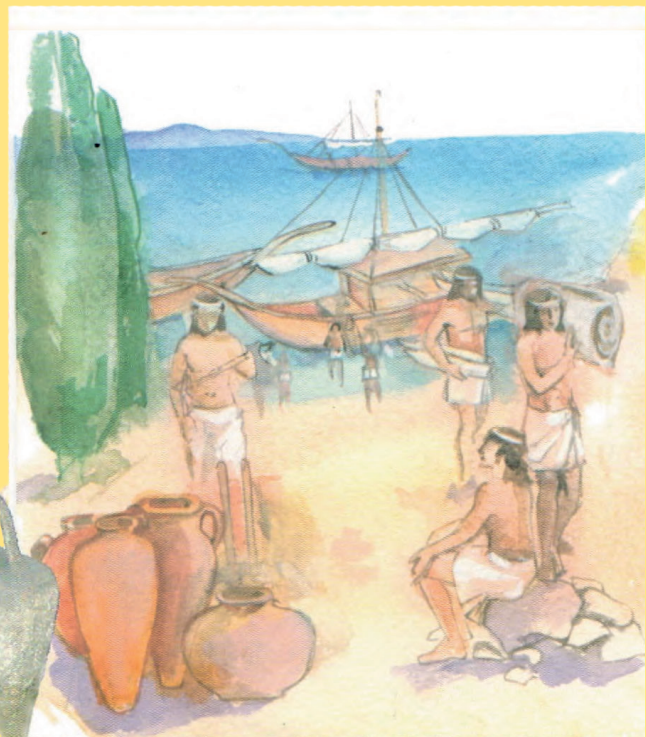
Атыцантәи ауаапсыра, урт шырхәцәамыз, ишқәылацәамыз анырба ирыдыркылеит. Абырзенцәа амта кьаҕк иалагзаны Акәа ааигәара рхатәы қалақ дьргылеит, иагъахьзыртцеит Диоскуриада хәа. Бырзен бызшәала уи ахъз еициз аишьцәа хәа аанагоит. Ус захьзыртцаз уи ауп, абырзенцәа рынцәақәа иреихаз Зевс еициз ипацәа Полидевки Кастори амшын иху ирхылацшхәу хәа ирыцхьазон.

Хәра калаанза III–IV ашәышықәсақәа раан Диоскуриа амчхак тбаахеит, Акәеи иарей еилатцәеит.

Хәхтнықалақ ажәйтә хьызқәа ируакны атоурыхтцаацәа иазырцхьазоит Диоскуриа.

Диоскуриа ахәаахәтра ахьеилашуаз қалақын. Кавказ мраташәарахь инхоз амилатқәеи, иара убас Бырзентәылантәгъы арахь иаауан аңыкахыш аархәарц азы.

Диоскуриаа аба рсуан: абырфын, аш, адима. Иршьуаз ашәарахи арахәи рцәа рқацаны асахтан алырхуан. Анышәапшь

иалхны аҕэҕалқэа, асаанқэа, айрызқэа, апхалқэа, аҕапшыақэа, ақырмыт, акыц ухэа ҕартон. Аиха дыртэон, ирызрыжэуан, рхатэи бэатэ ҕара ҕырҕон. Уи аҕараҕны еициз диоскуриаа рхылҕа асахыа аныртон.

Абырзен географ Страбон излеихэоз ала, диоскуриатэи аҕармыкк аҕны 70 инарзынаҕшуа зхатэи бызшэала иҕэажэоз, тырҕьманда изеилибамкаауаз ауаа уҕылон. Аурым ҕоурыханҕафы Плини Секунд излеихэоз ала, урт рхатэи бызшэақэа 130 рҕынза иназон.

Ақалақь Диоскуриа аргылаара иадхэа-лоуп адунеи аҕны еицырдыруа, вариант раҕэала иахҕыло, аргонавтҕэа ирыххэау алегенда.

Аҕсны ахҕнықалақь Аҕэа изнысхыоу аҕоурыхтэ мэаҕны акырынтэ ахыз рыҕсаххыан.

Аҕбатэара – бухта

Акыц – черепица

Абырфын – шелк

Аш – полотно

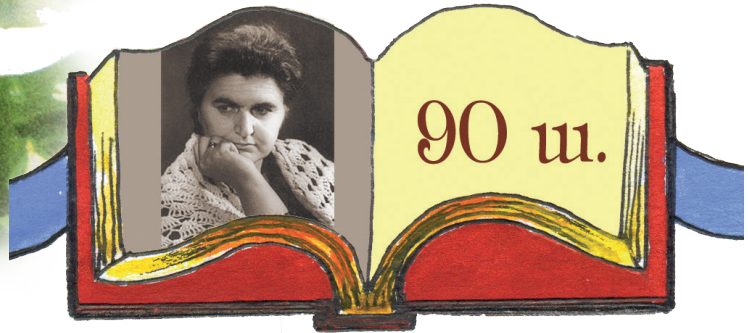
Адима – хлопчатобумажная ткань (хлопчатка)

Атырҕьман – переводчик

В. Кэарҕиа иматериалқэа рыла

Нели Тарҗа ТАТРАШЬ

(«Татрашь – Гьаргьалашь» апоема ахәтәк)

Лыхнашта, о, Лыхнашта,
Сгәәҗы наунагза илашаз,
Знык узбаз, нас узхаштуа
Дыкоума цсыуа ихшаз?

Ари ашта, сөызцәа, идуззоуп,
Аханы угылар, атцыхәа убом.
Ари ашта атоурых дуззоуп.
Изынзало шәкәык калом...

Арака иреизартан жәлара,
Еибашьхьан зынгы гәгәлаза.
Ихан хьытцәцараз ах ибаа
Игылоуп иахьа ихьжәжәараза!

Иахьа иреизартоуп ара,
Насыцла инхо жәлара,
Иахьа ыырфьртоуп ара,
Есышықәса икалоит иара...

Сынтәагы, абар еизеит абра,
Хәычи-дуи еиниеит жәлара.
Лыхнашта урт акзом,
Тәартак, гылартак убом!

Ашышкамс еипш иадпалеит
Ахәыцқәа абаа хьжәжәарақәа.
Хьых иамкыз цәка иадгьежьылоит,
Аха ирбом аеырхәмрақәа...

Ус даакылсит ҳа х-Татрашь,
Деихатыруа, дкалаза.
Ахәыцқәа анышьтих Гьаргьалашь,
О, игәыргьеит урт зынза.

Атцла рықәцәан икәтәоушәа,
Уи амахәкәа ирықәыпсоушәа,
Ихы, ихәда, имахәар,
Иқәтәа ицшуеит ахәыцқәа, абар!

Аеырыфара иахьа абра,
Ирызбом урт ргәазхара!

Адәәҗы иаакәыртцеит аеыфқәа,
Рыхкәа шьткәыцәа – атоуганкәа!
Аеыфқкәынцәа рыбжькәа тарзоуп,
Рыблуз хәыцқәа қацшь-қацшьзоуп.

Абар, абар, дгәыргьоит Татрашь,
Рацхьа днеиуеит реыфқкәын Хабашь!
Цстләхәшәа ишьтхысаа аеыф неиуеит,
Хабашь иуаажәлар еивафәуеит...

Есышықәса иароуп изго,
Кәыкәлоуп иреигьу атыцқәа змоу.
Сынтәагы иагоит, иагароуп,
Рқыта ахьз хара иаргароуп.

ЛЫХНАШТАҒЫ

– Ҳарқаа, Кэыкэла! – абжқәа гоит,
Анапщәа ргәы тѣпа ицоит.

Кэыкэла цоит зынзак ишѣтхысаан,
Инеиуеит псаатәшәа адәы иахыпраан.
Иабакоу уи иашѣтоу? Мап, акгы
Абаа иавымсыц уажәгы!

Ажәлар еихоит, ажәлар еигәоит,
Абар, егәгзам афиниш ааигәоит.

Аха «ах!» – еилағызит зегы,
Артәаа-артәаа! – ихәхәеит цѣоукгы.
Аеы днахыгууаан дкахаит Ҳабашь,
Иамазамзаап Кэыкэла қәашь...

Пышәха итәсит иара,
Еизкәа икахаит уи абра!
– Ҳаит, арыцқа, акгы агмызт убо
Абрыскак иафыз лыбжәхәаша имцо!

– Ихәхәарыдашь? – зегь неифәпшит,
Абар Тәтрашь ду днатәсит...

Аттаттахәа илоуижѣт ахәыцқәа,
Доутәс ифеихихәан ишьапқәа.

Ажәлар агәырқьхәа илеимгәхәаны
Даахагылеит дааин аеы!
Нас инап ауқәа леитцәаны,
Имч зегь еибытә аеы данѣаха,
Изқәа инкыдлеит ашьапқәа раха...

Ажәлар аууы ааилдыргеит
Алалабатә урт ирбеит!
Бахә дуззак, ее, итцысны
Аштә иқәлеит! – ухәап тәны.
Тәтрашь датәала атоуған,
Днеиуеит, днеиуеит уи абан!

Иизбазеи, хаи закәызишь?
Сишь, дахысит уи афиниш.
Илоуижѣт аеы убра,
Еитцәа инышьѣеитѣеит зымѣа!

Еитәх агыубжқәа геит,
Анапеинкәабжқәа дыдрахеит...

Машәырла Кэыкэла ссир тәхеит.
Аха апхәхә усгәа иагеит;
Иаиргеит уи ҳа Ҳ-Тәтрашь,
Тәтрашь ду – Гьаргәалашь!

АЖЭЫТЭ АПСУАА РХЭЫЦҚӘА ШЕИЛАРХЭОЗ

Жэытэнатэ аахыс апсуаа дара рмилаптэ матэа ршэыртцон. Уи аматэа аамтала, хымпада, аеапсахуан. Адуцэа реипш, апсуа хэыцқэагы изахны иршэыртцоз аматэа, иаман иара ахатэ чыдарақэа, иалкааны иара аформа.

Азгабцэеи ачкэынцэеи афни сасреи иршэыртцоз еипшымызт. Цэара ианыргоз, адуцэа реипш еилархэон, аха излеипшымызгы мацмызт. Ачкэынцэа хэыцқэа ирзызахны иршэыртцон акэымжэи акабеи, ирышьартцон асахтан еимаа капшькэа, ахтырца ма ахылца рхартцон. Азгабцэагы формала ранацэа рышэтцатэқэа акыр иреипшны ирзырзахуан.

Ари апсуаа знысхэоу ртоурых атэы зхэо ируакуп. Ус анакэха, ажэытэ апсуаа рхэыцқэа рееилахэашэа аформагы кахмыжьроуп, иахдыруазароуп.

Хара иахтахуп абрака убарт ахэычтэы матэа формақэа хрыхцэажэарц. Ахэычтэы матэа хэа абра зызбахэ ххэараны хакоу жэаба-жэохэ шықэса зхытцуаз ачкэынцэеи азгабцэеи иршэыртцоз роуп.

Рапхэа иазгэататэуп аматэа иршэыртцоз злырхуаз. Жэытэнатэ аахыс апсуа пхэыс аахареи, асреи, азахреи дрызказан.

Апсны абамбаарыхра иалагаанза, аматэа злырхуаз ақэны акэын. Ақэынлых иалырхуан ақэафра матэагы, ашэтцатэы матэагы. Аш, цэакатэи матэас иршэыртцон, кэымжэыс ирзахуан. Еихарак ишкэакэаз, мамзаргы икапшьны ма ишежны иршэуан. Атцкэеи ахарцкэеи рзы абырфын рхы иадырхэон. Урт аматэақэа анырсуаз, зны-зынла цэахэа-цэахэала еилартцон. Азын матэа азыхэан апсуаа рхы иадырхэон акэмызцэа, уи асрагы ибзианы ирдыруан. Акэымжэи акэафеи ххэала идырхион. Аххэа захэзызгы, ахэзы изаашыыз, арахэыц еилацаны икатцаз акэын.

Ачкэынцэа рзы аматэа хккэа. Ачкэынцэа иршэыртцон рзара инташэо иказ акэафе хэычы, апхэа, акэымжэакны еипш, еибакуа, ахэда тыхны, амагра ауны, итшэаны. Иатцан ахарц, ахэда ахаргыла атаны. Ахарцгы акэафгы айқэа итатцаны иршэыртцон. Айқэа ахэымцэар атцырдон. Уи ахыхэ амака, мамзаргы асахэафеи ишыжэбо еипш, шыамхкэыршэтцас акы акэдыршон. Убарт ирыцын ахтырца хэычы ма ахылца. Ирышьартцон амагэ капшь хэыцқэа, ма ачабыр (асактан) еимаа капшькэеи, аймскэеи. Пшшэыла акэафеи айқэеи еипшызар акэын. Уи – шкэакэазар, икахуапштэызар, еикэатцэазар, ииатцэазар, ишежэзар калон. Ахарц апшшэы – излырх-

уаз зеипшраз еипш, иртахыз ашэыгақэа рыла иршэуан. Акьяфеи айқэеи еикэатэазар, ахарц шкэакэазар ма икапшыызар еиха еинаалоит хэа ирцхэазон. Акьяфеи ахарци рыжэахыркэа, рцыба тыпқэа, рыхэдақэа, рмағрақэа рфеы аххэа хыртзон. (Шэахэапш асахэа 1). Аха аматэақэа еиуеипшымызт. Даеа хкык афеы айқэеи ахарци еикэатэаны, амака хэычы хыхь иакэатэаны ифархэон. Аблуз амагра ауны, иртбаашэа, ахэда ахагыла атаны, апхэа ркыаны, ахэынтэра еилатэала еибадыркуа икартзон. Аблуз шкэакэазар, икапшыызар, ииатэазар, ифежэзар калон. Айқэа иара ишақэнаго ала ииатэазар ма еикэатэазаргыы алшон. (Шэахэапш асахэа 2).

Даеа хкык афеы, акэымжэи акабеи леикэатэаны, апсуа еикэа ацны иршэыртзон. Ахылца қэацэ хэычы, ма ахылца қэакыа рхартзон. Асахтан еимаа, ма амагэ капшь хэыцқэа рышьартзон. Акэымжэы акыр идыркыафеуан. Асахэафеы ишыжэбо еипш, амагра, ажэахыркэа инадыркны иркыоуп. Акэымжэы апхэа мақэахэаранза агэы акыр итыхны икатдоуп, апсуа мака ақэуп. Акаба амагра инартбааны икоуп. Акэымжэы апхэака цэахэа-цэахэа акаба ахэда амагра ахыкоу лахьхынза ххэала ихырчоуп. Цшшэыла акэымжэы капшыызар, ишкэакэазар, икахуапштэызар алшоит. (Шэахэапш асахэа 3).

Даеа хкык – ласалыхуп. Апхэа агэы тыхзамкэа, ахэда ахаргыла атаны, ахэынтэра акыр иаакэазны азаракнынтэ ахэдакынза еибадыркуеит. Цшшэыла еикэатэазар, ииатэазар калоит. Ахылца абри асахэафеы ишыжэбо еипш икартзон. (Шэахэапш асахэа 4).

А з г а б ц э а р з ы а м а т э а х к қ э а. Атцкы абгазара итаршэны, акалт тбааны, ахэдахагыла атаны икартзон. Амагра амышьхэылтц акынза итшэаны, уи нахыс итбааны, ирхэаны, ахагыла атаны ирзахуан; иара ауны, азарата еихапкоуп, акалт реы-рены икатдоуп, амака хэычы ақэуп. Атцкы иацу айқэа ду – иоуны, азаратафегы ашьахэфаакынгы аимхэыц атдоуп. Уи айқэа х-мацэк ракара атцкы иатцыхэхоэзароуп. Атцки айқэеи цшшэыла икапшыызар ма ишкэакэазар калоит. Уи иацуп асахтан еимаақэа (Шэахэапш асахэа 5)

Афбатэи ахкы. Атцкы апхэа хыхынтэи цақанза еихапшыуп, агэы тыхуп азаратакынза. Акалт тбааны, ироуны ирзахуан. Амагра амышьхэылтц акынза итшэаны изахуп, уи нахыс еизаданы инашьтуп. Атцкы апхэа аххэа хыртзон. Атцкы шкэакэазарц, икапшыызарц, икахуапштэызарц алшоит. Акофта шкэакэазар, ижэанцштэызар калоит. (Шэахэапш асахэа 6).

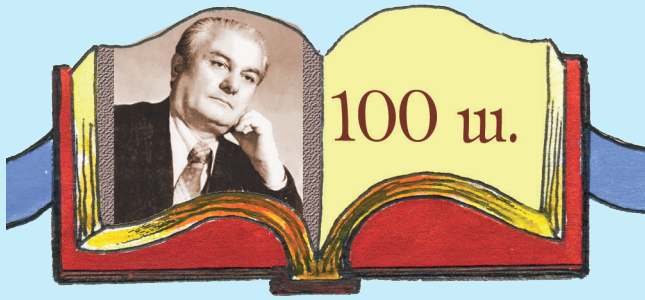
Ахпатэи ахкы. Атцкы цэахэа-цэахэа еилоу абырфын иалхны ирзахуан. Атцкы акалт тбаауп, азарата еихапшыуп. Апшшэы цэфежэуп ма ицэыкапшыуп. Атцкы ахыхь акьяфе ақэыртзон, изшэызтэоз лыгэачамакынза иназо, азара паны апхэа ачапразқэа рыла еибакуа-иаатуа икоуп. Акьяфе амагра, атцкы амагра аиха мацк итбаауп. Цшшэыла ииатэоуп. (Шэахэапш асахэа 7).

4

5

Цьота Жапагэуа
УС ИАХЭҢАН

‘Енак Сиуарна хэычы ашкол ахь дышцоз, амѡан икаршэны ибеит кѡад еилахэарак, агэѡа резина па хэычык ала иѡахэаны. Сиуарна аила хэара аашьѡихын, инархэы-аархэуа днахэацшит.

Цытрак днацшы-аацшуа дгылан, нас аилахэара арезина па хэычы ааихихын, акѡад днагэылапшит. Уи ибеит аѡара маѡымкэа ишагэылаз.

– Хай, рыцѡа, ари зцэызыз егѡа дгэырѡоит, дахыкоу здыруандаз изысымгози, дышпасыргэыргъарыз, – ааигэахэт иара.

Аилахэара ишэыра инѡеитѡан, ашаѡахэа ашкол ахь иѡынеихеит Сиуарна.

Аѡхъара иаламгацызѡ. Ахэыцкэа аѡыѡахэа ашкол ашѡа иѡан. Сиуарна иѡызѡа рѡы даанымѡасзакэа, амардуан дыѡхалт. Ахышэѡхэа ихылѡа ааихихын, адиректор икабинет ашэ атыгэтыгэхэа днаст.

– Уѡнал! – ибжыы геит адиректор.

– Шыжъбзиа, Шъалуа Чагэына-иѡа! – дыѡхашъа-пхѡѡ, салам ииѡеит Сиуарна дшыѡналазѡкѡа.

– Бзиа убааит, Сиуарна! – ихы-иѡы еихачѡо, аѡак ныкаитѡеит адиректор. – Нас ихэуахэо-зеи? – ихэан дызхатэаз астал даахыѡын, Сиуарна ишѡа

иҫааихеит. Уи, Сиуарна чыдала бзиа дибон, атцараҫы дахьҫырцшыгаз азы.

– Шьалуа Чагәына-ица... – Сиуарна ишәыра ааиртын, иибаз ақбаад еилахәара аатганы, адиректор иахь инаирххеит.

– Ари закәызеи, Сиуарна?

– Цароуп, сшаауаз амѡан икажъны избеит.

– Шака ыкоузеи?

– Исымпхьазазеит.

– Афырхатца, ибзианы икаутцеит арахь иахьяаугаз... Амала уара ушыкоу ихапхьазап, – адиректор, Сиуарна иикыз аилахәара ааимихын, итыц ахь иҫынеихеит. Уи аамтазы артцаѡ цхәызба Макрина Царна-ипца ашә аартны дааѡналт.

– Аѡнынза сымцар сыхәом, Шьалуа Чагәына-ица, – лхәеит артцаѡы.

– Закәызеи Макрина Царна-ипца, икалазеи?

– Ацара сцәызит... – даагьатцәыгьатцәит лара.

– Ишпабцәызи?

– Аѡны сандәылтцауаз ақбаад илахәаны искын, резина па хәычык алагьы иҫахәан, аха исыздырам ишысцәызыз...

– Шака ыказеи?

– Ѡ-нызқьи шәкы.

– Ахаа!.. – адиректор Сиуарна хәычы днеиҫапшит. Сиуарнагьы дахьгылаз ихы-иҫы агәыргьа ықәыхх даакалеит.

– Избан? Шәзырчзаеи? – измааназ лзеилымкаауа, адиректор иахь азцаара ныкалтцеит артцаѡ цхәызба.

– Ари бара ибтәума? – ацарақәа злахәаз ақбаад аацәырганы, днахан иапхья астал инықәитцеит.

– Аиеи! Иабаказ иара?

– Сиуарна икажъны ибеит.

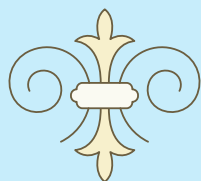
Адиректор ацарақәа рыпхьазара дналагеит. Ишылхәаз еицш, Ѡ-нызқьи шәкы ыкан.

– Абар, – ихәеит адиректор, иааилахәаны ацарақәа зтәыз иналыркуа.

Макрина Царна-ипца дгәыргьатцәа ҫаалтит:

– Итабуп, аѡыза Шьалуа Чагәына-ица! Сиуарна, идуззаны итабуп! Уара ламысла уныкәеит.

– Сара ус сыхәтан, – налаҫеикит атцаѡгьы.

Айыхэтэантэи айәйәабжыы!

Моамы!

Лиолиа Тэанцха

АНЫХӘАҘА

Аныхәаҕа шытысхит, анасың шашаз,
Апейцш лаша аныхәаҕа скуп.
Агәыграқәа ирейгъзақәоу шәатәаз,
Ихамаз маншәаларак, – амҕа хануп.

Иныхәаз ашәымтак згәырғара хазаз,
Згәырғара хмеизазгыы ныхәаз асаат.
Иныхәаз иахгәытқак маалықьтқас хзыхзызааз,
Маалықьны иаанхажьуа ицкьоу ауасиат.

Иныхәаз имачу ашьацгыы, абгыыцгыы,
Иныхәаз иахбартазам дәыкгыы цъара,
Иныхәаз ажәытәгыы, иныхәаз аҕәтәгыы,
Зкьяасбжыгыы касыз дныхәаз хара.

Аныхәаҕа шытысхит, анасың шашаз,
Апейцш лаша аныхәаҕа скуп.
Агәыграқәа ирейгъу, асызцәа ишәатәаз,
Ихамаз маншәаларак, – амҕа хануп.

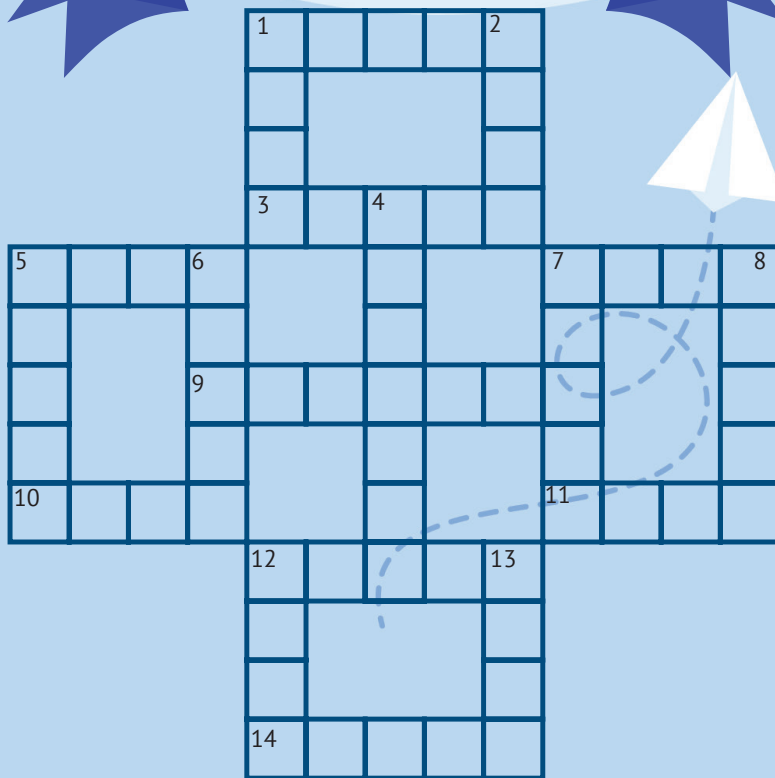

Сентябр 1
Мыйһтабзидала!

АЖӘЕИХДА

Армарахытә арғыарахы: 1. Д. Гәлиа иқыта. 3. Мыругак. 5. Цсаатәк. 7. Шәыртцлак. 9. Рақхыатәи Ақсны Ахада. 10. Амшын иху. 11. Ампыл зтадыршәуа. 12. Ахшлых. 14. И. Па-пасқыыр ироманк.

Хыхынтәи цақа: 1. Хыызцынхәрак. 2. Ацәгъа зуа ... изацуп (Ажәәцқа). 4. Еихамфала иныкәо. 5. Аповест «Хколнхара «Цхыақа» айшыа» зфыз автор ижәла. 6. Хатыр зқәу ауаа ирыздыргыло. 7. Утрағыхк. 8. Ақар ргимн зфыз автор ижәла. 12. Цстәык. 13. Ажәә «акәыш» асиноним.

Атаққәа: Арзынба, абақа, Темыр, ағба, апқа, Агрба, аеага, Уарча, абжа, уара, ахъа, амба, адыр, амант, анаша, Аңыба, адәығба, ахаца.

АМЦАБЗ

№ 4-5, 2024 ш.

Аредактор хада Г. Саканиацха

Аредакциятә еилазаара:

С. Сазба (аредактор хада лхатыпуау,
атакзыпхықәу амазаныкәгао),

А. Гогәуа, Гә. Кәыцниацха,

В. Цәыцьба (асахъ. редактор),

Н. Кәарчиацха (акәша аредактор)

Компиутерла еикәлыршәеит С. Барцыпцха,
акыпцхыфы Т. Ахашпцха.

Ажурнал сахъала еикәыршәеит

В. Цәыцьба

Аредакция атызтып: 384900. Акәа ак.,

Ажәанба им., 9. Атәл: 226-25-52

E-mail: amtsabz.apsny@yandex.ru

Амцабз (Пламя)

Детский журнал Союза писателей Абхазии.

Выходит один раз в 2 месяца.

Адрес редакции: 384900, г. Сухум.

ул. Званба, 9. Тәл.: 226-25-52

Отпечатано РУП «Дом печати».

г. Сухум, ул. Эшба, 168

Акыпцхыртыхъ ирыцоуп:

Аформат 60/84 1/8.

Аофсет кыпцхъ хкы 1, 86 кь.бгыц.

Атираж 3 400

Ақатцацқа

Икыпцхыуп «Акыпцхъ Афоны» акны.

Итыцуеит 1957 ш., лацара (май) мза аахыс